

Celoštátne kolo OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

školský rok 2021/2022, 14. ročník

KATEGÓRIA C

I. ČASŤ – PÍSOMNÁ

TEST

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka č. 1

Jozef Dzurjak – Fenomén textu populárnej piesne v prostredí masmediálnej komunikácie

Pri jednom z prieskumov, zameraných na detekciu a percepciu umeleckého textu v prostredí masmediálnej komunikácie u osôb vo veku do 30 rokov, bola respondentom predložená otázka týkajúca sa schopnosti identifikácie rozličných typov textov z oblasti umeleckej tvorivosti v tejto komunikačnej sfére. Identifikácia beletristických textov, divadelných textov, filmových scenárov, či dokonca krátkych chvíľok poézie prebiehala bezproblémovo. Prekvapujúcim zistením bolo, že takmer 70 % respondentov vo svojich úvahách o typoch, ak už nie umeleckej, tak aspoň mediálnej textovosti, úplne zanedbáva, vynecháva, prípadne si nie celkom jasne uvedomuje prítomnosť textov piesňovej poézie. Táto skutočnosť môže pôsobiť zarážajúco, najmä ak si uvedomíme, že v banálnej každodennosti súčasného masmediálneho života patrí v jeho éteri k najčastejšie využívaným či zneužívaným prostriedkom práve ten produkt zábavného priemyslu, ktorý je už viac než jedno storočie označovaný pojmom *populárna hudba* alebo *pop-music*. Je všeobecne známe, že vývin pop-music je úzko spätý so vznikom a rozvojom masovokomunikačných prostriedkov. V niektorých prameňoch sa možno stretnúť s teóriami, ktoré tvrdia, že s fenomenálnym rozvojom masovokomunikačných prostriedkov v priebehu 20. storočia je spojený nielen vývin, ale aj samotný zrod populárnej hudby.

Z hľadiska historického kontextu je podstata drvivej väčšiny textov modernej populárnej hudby úzko prepojená na množinu piesní, ktoré boli už v stredoveku označované ako piesne svetské. Korene pop-music siahajú ďalej, než by mohlo byť na prvý pohľad zjavné. Paralely v oblasti sémantiky a kompozičných postupov vo vzťahu k súčasným podobám populárnej hudby možno identifikovať už v stredovekej tvorbe potulných trubadúrov, minnesängrov¹ a truvérov². Označenia pre interpretov populárnej hudby sa síce zmenili, no základ kompozície a povaha tohto druhu piesní ostávajú do istej miery podobné.

<http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/bocak2/subor/dzurjak.pdf>; upravené pre potreby OSJL

1. minnesänger, -gra, muž. r. (nem.) – nemecký stredoveký potulný spevák prednášajúci najmä ľúbostnú lyriku
2. truvér, -a, muž. r. – potulný básnik vo Francúzsku v stredoveku, ktorý skladal a prednášal piesne o hrdinských činoch

Úloha č. 1

Ktoré tvrdenie je na základe ukážky 1 pravdivé?

- A. Populárna hudba je výlučný produkt zábavného priemyslu.
- B. Vývin populárnej hudby je úzko spätý so vznikom a rozvojom masovokomunikačných prostriedkov.
- C. Vznik populárnej hudby súvisí s rozvojom filmových scenárov a filmového priemyslu.
- D. Populárna pieseň zanedbáva prítomnosť textov piesňovej poézie.

Úloha č. 2

Dnes má každý prístup k tlači, rozhlasu, televízii, internetu a má možnosť získať aktuálne informácie o svete. Aby získaný obraz o svete nebol skreslený, je potrebné aj na základe prieskumu spomínanom v ukážke č.1

- A. poznať rôzne druhy médií.
- B. poznať technológie, s ktorými médiá pracujú.
- C. vyvarovať sa čítania a počúvania zábavných médií.
- D. kriticky spracovať a interpretovať informácie.

Úloha č. 3

Ktorá odpoveď zachytáva skutočnosti uvedené v texte ukážky č. 1?

- A. Odpovedajúci pochopili otázky týkajúce sa divadelných textov.
- B. V éteri sa najčastejšie zneužívajú prostriedky populárnej hudby.
- C. Respondenti identifikovali rôzne texty bezproblémovo.
- D. Každodenná súčasnosť masmediálneho života je banálna.

Úloha č. 4

Ktoré z nasledujúcich slov najviac vystihuje funkciu masmediálnej komunikácie podľa ukážky č. 1?

- A. oznámiť
- B. zahlásiť
- C. dorozumievať sa
- D. ovplyvňovať

Úloha č. 5

Prirad' ukážku č. 1 k náležitému jazykovému štýlu a slohovému postupu. Vyber správnu odpoveď z uvedených možností.

- A. Náučný štýl, výkladový slohový postup.
- B. Publicistický štýl, informačný slohový postup.
- C. Administratívny štýl, výkladový slohový postup.
- D. Umelecký štýl, opisný slohový postup.

Úloha č. 6

Označ vetu, ktorá nepotvrďuje obsah ukážky č. 1.

- A. Korene pop-music siahajú ďalej, než by sa mohlo na prvý pohľad zdať.
- B. Väčšina textov modernej populárnej hudby je prepojená na piesne, ktoré boli v stredoveku označované ako piesne svetské.
- C. Väčšina textov modernej populárnej hudby vznikala už v stredoveku.
- D. Takmer 70 % respondentov si nie celkom jasne uvedomuje prítomnosť textov piesňovej poézie.

Úloha č. 7

Ktoré tvrdenie platí o poslednej vete z ukážky č. 1?

- A. Jednoduchá rozvitá veta.
- B. Jednoduché priraďovacie súvetie.
- C. Jednoduché podraďovacie súvetie.
- D. Zložené súvetie.

Úloha č. 8

Ktoré z nasledujúcich tvrdení neplatí pre charakteristiku populárnej piesne?

- A. Autor používa výrazové prostriedky v jednoduchšom spracovaní, tak aby boli zrozumiteľné.
- B. Autor sprostredkúva presné údaje, fakty bez doplňujúcich a vysvetľujúcich detailov.
- C. Autor v nej vyjadruje svoj subjektívny pohľad, svoje pocity, myšlienky.
- D. Autor používa umelecké jazykové prostriedky, obrazné pomenovania.

Úloha č. 9

Ktoré z uvedených prvkov masmediálna komunikácia nevyužíva?

- A. Tlač, rozhlas, televízia, internet.
- B. Adresát, verejnosť, autor, moderátor.
- C. Súdna reč, objednávka, nezaujatý výklad.
- D. Reportáž, interview, polemika.

Úloha č. 10

Vypíš z nasledujúcej vety slovo, v ktorom sa neuplatňuje pravidlo o rytmickej krátení.

Označenia pre interpretov populárnej hudby sa síce zmenili, no základ kompozície a povaha tohto druhu piesní ostávajú do istej miery podobné.

.....

Úloha č. 11

Vypíš podmet z vety *Označenia pre interpretov populárnej hudby sa síce zmenili...*

.....

Úloha č. 12

V ktorej možnosti sa nachádza podstatné meno ženského rodu v tvare genitívu plurálu?

- A. zameraných na percepciu umeleckého textu v prostredí masmediálnej komunikácie u osôb vo veku do 30 rokov
- B. paralely v oblasti sémantiky a kompozičných postupov vo vzťahu k súčasným podobám populárnej hudby možno identifikovať
- C. podstata drvivej väčšiny textov modernej populárnej hudby
- D. fenomén textu populárnej piesne v prostredí masmediálnej komunikácie

Úloha č. 13

Základ kompozície a povaha tohto druhu piesní ostávajú do istej miery podobné.

V uvedenej vete sa nachádza viacnásobný vetný člen. Vypíš slová, ktoré ho tvoria, a pomenuj tento vetný člen.

.....

Úloha č. 14

Podčiarknutým vetným členom v slovnom spojení *základ kompozície* je

- A. menný prísudok.
- B. nezhodný prívlastok.
- C. nepriamy predmet.
- D. priamy predmet.

Ukážka č. 2

Devínsky hrad sa považuje za neodmysliteľnú zastávku pri návšteve Bratislavy a okolia. Táto majestátna stavba pri sútoku riek Dunaj a Morava ponúka počas priaznivého počasia zo svojich hradieb neopakovateľné výhľady. Podľa viacerých zdrojov ide tiež o jednu z najvýznamnejších historických a archeologických lokalít v strednej Európe.

S Devínskym hradom, tak ako s mnohými ďalšími na svete či na Slovensku, sa však spájajú rôzne príbehy. Ten, o ktorom ti v tomto článku povieme, je o veľkej, avšak tragickej láske.

Príbeh je o tom, ako sa Mikuláš, vtedajší pán hradu a známy rytier, zaľúbil do Margarétky. Tá však nebola obyčajné dievča z chudobnej rodiny, ako to býva v rozprávkach. Práve naopak. Rodičia Margarétky chceli pre svoju dcéru len to najlepšie a Mikuláš, napriek svojmu postaveniu, sa im ani zďaleka nepozdával ako vhodný ženích. Láska však aj hory prenáša. A to platilo aj pred stovkami rokov.

Mikuláš sa svojej milej nehodlal vzdať a uniesol ju na svoj hrad, aby spolu mohli plánovať svadbu. Tá sa však nikdy nekonala. Na panstvo totiž vtrhol Margarétkin strýko a chcel ju odvliečť späť. To sa mu aj podarilo, nie však nadhlo.

Neodbytný Mikuláš si pre Margarétku opäť prišiel a znova ju vzal na hrad, aby mohli konečne svoju lásku spečatiť. Keď sa už svadba takmer rozbiehala, na hrad opäť vtrhol strýko dievčaťa, avšak tentokrát s celou armádou. Zamilovaného Mikuláša zahnali do hradnej veže, kde prišiel o život.

Šokovaná a nešťastná Margarétka, ktorá prišla o svojho najdrahšieho, sa nedokázala zmieriť s tým, že by mala žiť bez neho. A tak sa rozhodla radšej umrieť. Z hradieb skočila dole do Dunaja, aby sa jej duša mohla opäť stretnúť s Mikulášom.

<https://hashtag.zoznam.sk/devinsky-hrad/>

Úloha č. 15

Pomenuj literárny druh a literárny žáner, ktoré prináležia textu písanému v ukážke č. 2 kurzívou (šikmým písmom).

literárny druh:

literárny žáner:

Úloha č. 16

V ktorej možnosti sú všetky pojmy charakteristické pre časť ukážky č. 2 písanú kurzívou?

- A. Fantázia, reálny základ, próza.
- B. Fantázia, tragický koniec, poézia.
- C. Vymyslený základ, fantázia, próza.
- D. Reálny základ, personifikácia, poézia.

Úloha č. 17

Časť ukážky č. 2 písaná kurzívou sa smutným dejom ponáša na

- A. bájku.
- B. mýtus.
- C. baladu.
- D. rozprávku.

Úloha č. 18

Text ukážky č. 2 písaný kurzívou je rozdelený do dvoch častí. Označ možnosť, ktorá obsahuje najvýstižnejšie názvy pre prvú i druhú časť.

- A. Nanič ženích; Neodbytný rytier
- B. Ženích, ktorý nebol dosť dobrý; Miesto svadby pohreb
- C. Známy rytier; Nešťastná Margarétka
- D. Zaľúbený hradný pán; Pomsta ukrutného strýka

Úloha č. 19

V ktorej možnosti majú všetky slohové útvary spoločné znaky?

- A. Poviedka, báseň, prívet.
- B. Výklad, odborný opis, príhovor.
- C. Umelecký opis, úvaha, vizitka.
- D. Správa, pozvánka, program kina.

Úloha č. 20

Ktorý slovotvorný postup sa uplatnil v slovách *najvýznamnejších*, *najlepšie*, *najdrahšieho*?

- A. skladanie
- B. stupňovanie
- C. odvodzovanie
- D. skracovanie

Ukážka č. 3

Kamil Peteraj – Chvíľočku

(úryvok)

Chvíľočku mi čítaj z dlane
Nazri ako do studne
Do studne kde všetci máme
skryté nitky osudné

Chvíľočku mi čítaj z dlane
Z mojej dlane tajomnej
Ktoré šťastie raz ma sklame?
Kam vedú tie čiary v nej?

Chvíľočku mi čítaj z dlane
Možno že sa dozvieme
čo sa z našej lásky stane
raz na konci jesene.

Chvíľočku mi čítaj z dlane
V zime je vždy horúca
Sú v nej dobre poskrývané
tiché cesty do

zo zbierky Pop texty
https://POP_poezia.pdf

Úloha č. 21

Ku ktorému literárneho druhu zaradujeme ukážku č. 3?

- A. K reflexívnej lyrike.
- B. K prírodnej lyrike.
- C. K spoločenskej lyrike.
- D. K príležitostnej epike.

Úloha č. 22

Lyrický hrdina sa v ukážke č. 3 zamýšľa

- A. nad ľudskou starobou.
- B. nad osudom svojej lásky.
- C. nad životnými cestami.
- D. nad vráskami na dlani.

Úloha č. 23

Pomenuj druh rýmu, ktorý autor uplatnil v básni *Chvíľočku*.

.....

Úloha č. 24

V ktorej možnosti je uvedený epiteton z básne *Chvíľočku*?

- A. čítaj z dlane
- B. vždy horúca
- C. ktoré šťastie
- D. tiché cesty

Úloha č. 25

Označ správne slovo, ktoré patrí na zakryté miesto v ukážke č. 3.

- A. do líca
- B. do pleca
- C. do kopca
- D. do srdca

Autor: Mgr. Daniela Petříková
Recenzovala: Mgr. Nadežda Kašiarová
Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková
Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2022

Zdroje:
<http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/bocak2/subor/dzurjak.pdf>
<https://hashtag.zoznam.sk/devinsky-hrad/>
Peteraj, Kamil: Pop texty https://POP_poezia.pdf